

Проф. д-р **Петър Славейков**

Геолого-географски факултет
СУ „Св. Кл. Охридски“
E-mail: slav@gea.uni-sofia.bg

П. Славейков е доктор по география в СУ (1990) и магистър по право във ВТУ (2006). От 2007 г. е професор в СУ и декан на ГГФ (втори мандат). Председател е на Балканската асоциация на географите (от 2006), член на EUROGEO, междуведомствения съвет по екология, научно-консултативния съвет по земеделие, АС на СУ, СНС по география към ВАК, НС на ИО-БАН, НК за изследвания на глобалните промени и човешките им измерения, ЕС по преброяване към НСИ. Професионални интереси: демография, електорално поведение, етнически и религиозни проблеми и отношения, регионално и устойчиво развитие, туризъм. Има над 100 публикации, в т.ч. 5 монографии, 4 учебника за ВУЗ и 10 за СОУ.

РАЗВИТИЕ НА ГЕОГРАФИЯТА В БЪЛГАРИЯ*

През 2008 г. се отбелязват редица знаменателни дати за висшето ни образование и наука. През тази година преподавателите, студентите и служителите в Геолого-географския факултет към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ тържествено отбелязват както 120 години от основаването на Софийския университет, така и 110 години от преподаването на география в Университета и развитието на географската наука у нас, 60 години от създаването на специалност „Геология“ и 45 години от създаването на ГГФ. Сред тези кръгли годишнини за нас, географите, изпъква 110-та годишнина от началото на университетската география. Този период е колкото дълъг, толкова и относително кратък за развитието на която и да е област от научното познание. За малко повече от век географската ни наука обаче е извървяла сложен път на развитие. В тази връзка е необходимо винаги да си припомним откъде сме тръгнали и на какъв етап се намираме днес.

Развитие на географското познание в България преди 1878 г.

Често се забравя, или целенасочено се пропуска фактът, че географията има поне толкова голямо значение за съхраняването на националното ни самосъзнание преди 1878 г., колкото и историята. Според мен дори значението на географията по времето на турското робство е по-голямо, защото една от основ-

ните идеи на Българското възрождане е била опознаването на родната земя в природно, стопанско, селищно, демографско и етно-културно отношение. Знанията за територията, природата и населението на II и II II български държави е предизвиквало гордост у българския народ. През Възраждането са били написани и издадени множество географски учебници, учебни пособия, статии, пътеписи и географски карти от видни български възрожденци: Неофит Возвели, Константин Фотинов, д-р Иван Богоров, Йоаким Груев, Александър хаджи Русет и др. Пропускането или по-скоро омаловажаването на този факт, според мен, е основната причина днес географията да има ограничено място в обучението на учениците от началното, основното и средното ни образование. В тази връзка е необходимо да се спре по-обстойно на развитието на географското познание в исторически аспект, за да е ясно, че то стои в основата както на светското ни образование, така и на развитието на университетската наука в България.

Географски познания присъстват в множество писания още от първите векове на съществуването на българската държава. Свидетелства за това са запазени дори от периода на „Златния век“ по времето на царуването на Симеон Велики. Такива свидетелства се съдържат в „Шестоднев“ на Йоан Екзарх. В него е направено подробно описание на местонахождението на двореца на Симеон във Велики Преслав, а в раздела „За буквите“ са дадени множество

* Тържествено слово, произнесено от декана на ГГФ проф. П. Славейков при откриването на честването на 110-годишнината на университетското образование по география, състояло се на 10 октомври 2008 г. в аулата на СУ „Св. Кл. Охридски“ (за повече информация вж. електронното издание на списанието на адрес www.geography.iit.bas.bg). Тържеството е било съпътствано от кръгла маса на тема „Подготовка и реализация на кадрите по география“. Сп. „География '21“ очаква да получи информация за проведената дискусия, която да предостави на своите читатели (бел. ред.).

ценни знания за природата, като са използвани и трактати на Аристотел за някои природни компоненти. Интересното в случая е, че авторът не само е описал, но е и обяснил много от природните обекти и явления.

Понеже средновековната българска литература е имала преди всичко религиозно-поучителен характер, географски познания могат да бъдат прочетени в множество **религиозни трактати** от този период. Примери за това са:

1. „*Житието на Св. Климент Охридски*“, написано през XIII в. Неговият автор Димитър Хометан е изяснил произхода на Св. Кл. Охридски и пътя на мигрирането на неговите прадеди от Мала Азия към Европа.

2. „*Житието на Св. Никола Софийски*“ от XVI в. Авторът му Матей Граматик е направил подробно описание на местоположението на град София, облика и поминъка на населението, етническата и религиозната му структура, отношението между българския и турския етнос, разположението на околни за тогава селища като Ючбунар, Три кладенци и др.

3. „*Ловчански религиозен сборник*“ от 1618 г. В него са описани характерните особености на 72 народа в света. Сред тях са посочени като „правоверни“ народи само българският, гръцкият, руският, сирийският и грузинският, а за правоваерна книжина само българската, гръцката и грузинската. Като полупривоверни народи са посочени алеманите (германците), венгерите (унгарците), фръзите (французите), арменците, сасите (саксонците), лесите (поляците) и арбанасите (албанците). Интерес представлява психопортретът на народите в света, който е направен от неизвестните автори чрез аналогия с характерните особености на определени животни. Така например французите са оприличени на лъвовете (горди, смели, силни), алеманите – на орли, турците – на змии, арменците – на гущери, сърбите – на вълци, гърците – на лисици, власите – на котки, евреите – на язовци, българите – на бикове, персийците – на врани, литовците – на турове, индийците – на гъбци, и т.н. Тези знания не само могат спокойно да бъдат отнесени към географското познание, но и конкретно към областта на географията на населението, етногеографията и др. От друга страна, имайки предвид, че религиозният сборник и житията на българските светци са писани от духовници, определено може да се каже, че те са били хора с висока (не само за времето си!) обща и географска култура.

4. Релациите (доклади до папата) на католическите архиепископи **Петър Богдан Бакшич** и **Петър Парчевич** от XVII в. През 1640 г. Софийският католически архиепископ П. Бакшич изпратил доклад до папата, който по същество представлява завършен географски труд:

– в него е направено подробно описание на местоположението на България, на етническите български територии и изрично авторът е поставил ударение

на факта, че България е най-голямата държава на Балканите;

– описана е накратко природата на България – „*Въпросното царство България е много хубаво, украсено с широки равнини, високи планини, очарователни хълмове и горички*“.

– подробно са описани старите български столици Плиска, Велики Преслав, Охрид и Велико Търново. Направени са подробни описания и на София, Пловдив, Русе, Провадия, Шумен и други големи за времето си градове в българските земи. За София например Бакшич посочва, че населението ѝ наброява 25 000 православни, 30 000 турци, 15 000 евреи, 1600 арменци и други – общо около 80 000 д.

– посочено е, че българското население няма училища и почти всички са неграмотни, а който е можел да чете и пише, ставал православен свещеник. Авторът е посочил и един срамен факт от българската история – православните български владци събирали данък „владичина“ от собствения си народ, като са ползвали услугите на турската войска.

Подобни доклади до папата П. Бакшич е писал и през 1647, 1649, 1653 г., но в тях са били засягати основно въпроси, касаещи състоянието на неговата епархия. Както Софийският архиепископ П. Бакшич, така и Марцианополският архиепископ П. Парчевич са получили своето образование в Лоренто (Италия), където наред с теология и история са изучавали и география, което личи добре и от „релациите“ им. Специално трябва да се отбележи и фактът, че П. Парчевич е бил пратеник на Ватикана в Рим, Варшава, Венеция, Виена и др.

Географски знания за българските земи се съдържат и в първата печатна книга на български език – **молитвеника „Абагар“**, издаден през 1651 г. от Никополския епископ Филип Станиславов.

През XVIII в. живее и твори един от най-изтъкнатите дейци на Българското възрождане – **Отец Пайсий**. Той е познавал много добре Македония, Тракия и Мизия, което личи и от неговите писания.

Голям принос в развитието на географското познание у нас има и **Неофит Бозвели – Хилендарски**. Основната му заслуга е към светското образование в България. Той е автор и издател на „*Детеводство*“–то (сборник от 6 книги – „*Буквар*“, „*Учение за петте чувства и морала*“, „*Граматика*“, „*Аритметика*“, „*Землеописание*“ и „*Писмовник*“). Основната цел на „Детеводство“ – то е ограмотяването на народа и засилването на неговото родолюбие. По своята същност „Землеописанието“ (изд. през 1835 г. в Крагуевац) е изцяло географско произведение, защото в него са описани посетенията от Н. Бозвели 33 български градове. Определено може да се каже, че това е **първото географско съчинение**, публикувано у нас¹.

¹ За първите български приноси в географията на България вж. и бр. 6/2007 и 1/2008 на сп. „География '21“. (бел. ред.)

Второто географско съчинение е учебникът „**Общо Землеописание**“, публикуван през 1843 г. в Смирна (днешния град Измир). Негов автор е **Константин Фотинов**. В учебника подробно са описани градовете Самоков, Пловдив, Пазарджик, Стара Загора, Котел, Свищов и др. К. Фотинов е автор и на редица географски статии, които са публикувани главно в списание „Любослов“.

Голям принос в развитието на географското познание до 1878 г. има и **д-р Иван Богоров**. Той е издателят на първия български вестник („Българският орел“), първият брой на който излиза на 20.IV.1846 г. в Лайпциг. Уводната му статия е изцяло географска по своя характер и е озаглавена „**Описание на село Котел**“. По-късно д-р Ив. Богоров издава учебниците „**Математическа география**“, „**Всеобща география**“ и „**Кратка география**“. Изцяло географски характер има и неговият пътепис „**Няколко дена разходка по българските места**“, в който са описани развитието и състоянието на 16 градове през периода 1865–1866 г. с цел проучване на възможностите за развитие на индустрия в тях.

Преди 1878 г. географски учебници са били издадени и от редица други просветители – Йоаким Груев, Сава Панатюрец, Георги Икономов, Димитър Манчев, Стоян Радулов и др. През същия период статиите с географски характер са водещи заглавия в българските вестници и списания. Пример за това са следните студии и статии: „**Описание на кааза Есхи Заара**“ с автор Георги Славчов; „**Описание на Копривица**“ с автор Христо Кулеков; „**Описание на село Бяла Черква**“ с автор даскал Киро Петров (Вачо Киро) и редица други.

Голям принос в развитието на географското познание преди 1878 г. има и **Петко Рачов Славейков**. Дълги години той е събирал материали за написването на „**Географски речник на България**“, но този огромен по обем материал е изгорял по време на боевете за Стара Загора през Руско-турската война. Само малка част от него е оцеляла и е била публикувана след Освобождението във вестниците „Македония“, „Зорница“, „Дунав“, „Право“ и др. Статиите фактически представляват географски описания на каази и в тях основното ударение е поставено върху населението и неговия поминък, етническият и религиозният му облик.

Едно от най-добрите географски произведения в България преди Освобождението обаче е **книгата на Стефан Захариев** „**Историко-географско статистическо описание на Татар-Пазарджишка кааза**“, издадена през 1870 г. във Виена.

До 1878 г. бързо се развива в България и картографията, която доц. Гунчо Гунчев определя като „най-

добрата помощница на географията“. Според академик Анастас Иширков именно в областта на картографията българските географи далеч са изпреварили в началото на ХХ в. географите от другите балкански страни. **Първата българска карта** е била издадена от **Александър Хаджи Русел** през 1843 г. в Страсбург и е била озаглавена „**Карта на сегашната България, Тракия и Македония и прилежащите ѝ земи**“. Тя представлява точно копие на карта от началото на ХІХ в., която била издадена от французина Лапи.

През 1862 г. в Пловдив **Димитър Ангелидев** издал „**Карта профана на Европейска Турция с надлежащи ней земи – княжествата Унгаро-Влахия и Сърбия и независимото княжество Черна гора**“. Най-големи заслуги в областта на картографията преди 1878 г. обаче има **Христо Г. Данов**. През 1861 г. той издал във Виена стенна карта на Европейска Турция. През 1865 г. публикувал, също във Виена, „**Землеописателен учебен атлас**“, който съдържал 24 карти и бил изработен по немски образец. Наред с това Хр. Данов е издал и 7 стени карти за континентите (Европа, Азия, Африка, Австралия, Америка), на света и на светите места.

Преди Освобождението, за разлика от сега, картографията заема важно място и в структурата на светското ни образование. През 1858 г. **А. Гранитски** в предисловието към учебното пособие „**Търговско ръководство...**“ пише: „**Всекой търговец се сеца колко му е нужно да знае аритметика, география, търговска история, статистика, езици и разни произведения на държавите, с които има намерение да прави търговия**“.

От всичко казано дотук може определено да се направи изводът, че преди Освобождението картографията е оценявана високо от българското общество поради силното ѝ положително въздействие върху националното самосъзнание, върху повишаването на общата култура на хората и знанията им за природата и населението, които давала. За жалост тези положителни черти на картографията били бързо забравени след Освобождението. Въпреки това именно след Освобождението се създават организационните и обществени предпоставки за нейното развитие като наука.

Развитие на картографията през периода 1878–1944 г.

На **1.02.1898 г.** се полага началото на университетската география в България. На тази дата е открита катедрата География и се полагат основите на Географския институт в СУ, като за редовен доцент и първи катедрен ръководител е назначен **Анастас Иширков**². Той изнася първата си лекция на

² Вж. и биографичните справки за Ан. Иширков, публикувани в бр. 1/2008, както и в 2–3–4/2008 на сп. „География '21“ по случай 140-годишнината от неговото рождение (бел. ред.).

19.03.1898 г. пред студентите от Историко-филологическия факултет на СУ на тема „Задачи и съдържание на географията като наука“. Веднага трябва да се подчертае фактът, че в другите балкански страни развитието на университетската география изостава значително. Така например в Турция география се преподава в университетите едва от 1925 г, когато в Истанбул и Анкара били създадени географски институти. В Гърция до края на Втората световна война подобни структури не са съществували, а в Сърбия, която е получила суверенитет много по-рано от България, география се е преподавала само 5 години по-рано, отколкото у нас.

Това, че акад. Ан. Иширков е основоположник на университетската география в България, определено е щастливо стечение на обстоятелствата, защото неговата дейност в СУ се отразява благотворно върху развитието на географската ни наука не само до средата на ХХ в., но и до днес. Автор на повече от 300 научни публикации, като над 1/3 от тях са посветени на проблеми, свързани със защитата на българските национални интереси чрез доказването на българската идентичност на населението в Тракия, Македония и Добруджа, акад. Ан. Иширков допринася много и за издигането на обществената значимост на географията. Като ерудиран и известен радетел за българската национална кауза той участва в българската делегация за подписването на Букурещкия мирен договор от 1913 г. и изпълнява важни политически мисии в Швейцария и в Германия по време на Първата световна война. Неговата обществена и научна дейност са били достойни на световната научна общност, а той е бил избран за член на много дружества и научни институти в чужбина – Германия, Полша, Унгария, Чехия и др. През 1936 г. акад. Ан. Иширков е бил избран и за почетен председател на IV конгрес на славянските географи и етнографи.

Авторитетът на акад. Ан. Иширков намира израз в откриването на специализация „География“ към специалност История и география през 1909 г. От 1912 г. част от студентите в тази специалност изучават по избор разширено география и получават диплома за „специалност география“. Така географията е била призната за самостоятелна специалност в Университета, но пълното разделяне на историята и географията се осъществява едва през 1924 г. География обаче са изучавали студентите и от специалностите геология, статистика, история, педагогика, философия и др.

Дълги години акад. проф. Ан. Иширков освен ръководител на катедра География и на Географския институт в СУ, основан в края на 1898 г., ръководи и катедра Антропогеография и етнография и е декан на Историко-филологическия факултет, а през 1915–1916 г. е бил и ректор на Университета. По негова инициатива през 1918 г. се създава Българското геог-

рафско дружество, което той председателства до 1933 г. Поради заболяване през 1934 г. акад. Ан. Иширков напуска СУ, но остава почетен председател на БГД до края на живота си през 1937 г.

Неговата монография „Кратка география на България“, която е единственият до средата на ХХ в. комплексен географски труд, посветен на страната, го прави не само основоположник на географската наука, но и на универсализма в нея. Той широко използва в своите трудове обяснението и сравнението, с което допринася географската ни наука да излезе от описателността си и да премине в стадия на обясняването и сравняването. Ан. Иширков може да бъде определен и като основоположник на редица направления в географията като Историческата география, Етногеографията и въобще Етнографията в България; Политическата география и Геополитиката; Географията на населението; Географията на селищата; Хидрологията на България; Климатологията на България; Тектониката на България и др. Всичко това нарежда акад. Ан. Иширков сред плеядата видни учени на страната ни през първата половина на ХХ в.

През 1906 г. за редовен асистент в СУ е назначен **проф. Жеко Радев** (1875–1934 г.). Той е специализирал при проф. Алфред Пенк в Германия физическа география. През 1927 г. е избран за редовен професор и ръководител на катедрата Физическа география, създадена през 1921 г. Проф. Ж. Радев има значителен принос основно в развитието на картографията и геоморфологията, но също и на антропогеографията, етнографията и политическата география. Неговото творчество също доказва универсализма и високата ерудиция на първите учени-географи в България.

През 1917 г. за преподавател по математическа география е назначен **Йордан Ковачев**. По-късно той става професор по геодезия в Агрономическия факултет на СУ и е сред създателите на УАСГ.

През 1919 г. за преподавател по антропогеография е назначен **доц. Крум Дрончилов** (1889–1925 г.), завършил антропология при проф. Лушан в Берлин и специализирал география при проф. Алфред Пенк. Доц. Кр. Дрончилов е автор на първите антропометрични изследвания на българите и на другите балкански народи. Той има голям принос и в развитието на политическата география и етнографията в България, което е видно от труда му „*Политическата граница*“, публикуван през 1925 г.

През 1924 г. за преподавател в СУ е бил назначен **проф. Иван Багалиев** (1891–1973 г.), който има голям принос в развитието на антропогеографията, етногеографията и политическата география у нас. Не е помалък и приносът му в областта на физическата география, като той с пълно основание може да се посочи и за създател на ландшафтознанието в България.

През 1936 г. за преподавател в СУ е назначен **проф. Димитър Яранов**. Неговото творчество е посветено основно на проблеми от областта на физическата география, геоморфологията и тектониката на България. Същевременно обаче студиите му, посветени на етнографията на Македония, и до днес се цитират както от географи, така и от поколения историци.

През 1937 г. за университетски преподавател е назначен **доц. Гунчо Гунчев**. През същата година под негова редакция започва издаването на списание „Архив за поселищни проучвания“. Високото научно и интелектуално ниво на списанието личи от статиите и авторите, които са публикували в него (вж. и бр. 1/2008 на „География '21“). След ранната смърт на доц. Г. Гунчев през 1940 г. това списание е спряно. След 1990 г. се появяват 2 списания със същото название, които се издават във В. Търново от краеведи и от траколога Тошо Спиридонов. Нивото и тематиката им обаче далеч отстъпват на оригинала. Доц. Г. Гунчев има голям принос за развитието на географията на селищата и етногеографията, но със своята ерудиция той е и популяризатор на географията в България, защото е първият който започва да изнася сказки по българското радио.

През 1938 г. за преподаватели в СУ са били назначени **професорите Любомир Динев** (1911–1986 г.) и **Игнат Пенков**. Проф. Л. Динев е създател на катедрите География на населението и селищата и География на туризма през 1972–1973 г. Неговите публикации дават тласък в развитието на географията на селищата, геодемографията и географията на туризма. Той е автор на първия учебник „География на туризма“ в България. Проф. Иг. Пенков работи основно по проблемите на географията на селищата и стопанската география на България. Той е автор на редица учебници за университетите и за средните училища и е сред основателите на Скопския и Шуменския университет.

Значителен принос в развитието на университетската география през този, а и през следващия период има и **академик Анастас Бешков (1896–1964 г.)**. Той постъпва на работа като преподавател в СУ още в началото на 30-те години на ХХ в., а от 1937 г. е избран за редовен професор по икономическа география в Стопанската академия в Свищов (по онова време Висше търговско училище). Автор е на редица студии, статии и книги, посветени на стопанскогеографското поделяне на България, на икономическото райониране и на учебника „Обща стопанска география с обширна антропогеографска част“, който е претърпял две издания (1938 и 1948). Този учебник е в основата на курса по „Геоикономика“, който се преподава днес в УНСС, в СА в Свищов и в ИУ във Варна, където е преподавал самият акад. Ан. Бешков. Важно място в научното му творчество заемат проблемите на географията

на транспорта, като трябва дебело да се подчертае, че е негова идеята за прокопанването на плавателния канал „Варна-Девня“, за което получава множество държавни отличия (вж. и бр. 3/2006 на „География '21“).

През 1941 г. за преподавател по физическа география в СУ е назначен **чл. кор. Живко Гълъбов** (1908–1993 г.). Той е специализирал в Париж и има значителен принос в развитието на геоморфологията, климатологията, глациологията и общата природна география в България. Негово дело е и един от първите учебници по „Обща климатология“ (1953) у нас. (вж. с. 39)

Разбира се, че през този първи период от развитието на университетската география са работили и редица други географи, като напр. Рафаил Попов (назначен в Университета през 1925 г. за преподавател по предистория в катедрата по Антропогеография и етнография), но тяхната дейност е останала в сянката на плеядата изявиени учени от световна класа, които са поставили географията сред водещите научни области в България и са формирали географска школа на европейско равнище. Трябва да се отбележи фактът, че през посочения период развитието на българската география до голяма степен е било повлияно от немската и френската географска школа, което обяснява богатството на идеи и начини за научна интерпретация.

Развитие на университетската география в България през периода 1945 – 1989 г.

През този период университетската география се развива при коренно различни условия и при коренна промяна в преподавателския състав, която за жалост е била извършена до голяма степен силно, като така се загубват приемствеността и традициите, които са характерни за много водещи географски школи. Това се отразява в крайна сметка негативно върху развитието на географската наука в България и тя започва да губи бързо натрупания огромен обществен престиж. Напълно са „забравени“ от българските географи множество актуални проблеми от областта на антропогеографията, етнографията и политическата география, като пръв в научните изследвания имат проблемите, касаещи природната среда, развитието на плановото стопанство на България и географията на страните. През 60-те години на ХХ в. започва развитието на географията на туризма, което довежда до появата на специализация Туризм през 1967 г. и специалност Туризм в началото на 70-те години. До голяма степен тези промени се дължат и на силното влия-

яние на съветската географска мисъл.

Въпреки негативните тенденции в развитието на университетската и академичната географска наука, тя и през посочения период има редица постижения, които трябва да бъдат оценени по достойнство. Като такива трябва да се посочат националният „Атлас на НР България“ (1973); **монографиите**: „География на България“, издадени през 60-те и 80-те години на ХХ в., „Българско черноморско крайбрежие“, „Странджа-Сакар“, „Река Дунав и нейното стопанско значение за България“, „Тектоника на България“ (Д. Яранов, 1960), „Пазарджик и пазарджишко“ (Ив. Батаклиев, 1969), „Република България. Природа и стопанство“ (А. Бешков, 1960) и др.; **учебниците**: „Кратка география на България“ (Л. Динев и К. Мишев), „Икономическа география на България“ (Т. Христов и И. Пенков), „Физическа география на България“ (Ж. Гълъбов, П. Пенчев, Ил. Иванов и К. Мишев), „История на географията и географските открития“ (А. Бешков, Л. Динев и Здр. Борисов, 1966) и др.

През този период работят наред с вече утвърдените учени като акад. Ан. Бешков, чл. кор. Ж. Гълъбов, проф. Д. Яранов, проф. Ив. Батаклиев, проф. Л. Динев, проф. Игн. Пенков и такива, които поемат щафетата от тях: проф. Мартин Гловня, чл.-кор. Тодор Христов, проф. Здр. Борисов, проф. М. Георгиев, проф. Д. Канев, проф. Петър Пенчев, проф. М. Вълчаров и др. Появяват се и нови географски катедри – през 60-те години Обща физическа география, Физическа география на България и континентите, Обща икономическа география и Икономическа география на България и другите страни, а след 1972–1973 г. – Геоморфология и картография, География на населението и селищата, Хидрология и климатология, Икономическа география, Обща физическа география и География на туризма. Тази административна и организационна структура отговаря на направленията, в които се развива университетската география през разглеждания период.

Развитие на университетската география след 1990 г.

През последните 18 години университетската география, както и цялата ни наука изпитва трудностите на продължителния преход, които са свързани основно с липсата на средства за научни разработки, ниското заплащане на труда на преподавателите и

учените, загубата на обществен престиж и засилващата се борба на образователния пазар в България.

Въпреки това университетската географска наука продължи да се развива. Отново се възстанови интересът на географите към изследвания в областта на етногеографията, политическата и електорална география, социогеографията, регионалните анализи и редица други направления. Именно през този период се разви и направлението **ГИС**, с което географите от СУ изпревариха значително представителите от редица други области на научното познание. Беше създадена и нова специалност на базата на географските изследвания – **Регионално развитие и политика**.

През последните 18 години постепенно университетската география започна да възстановява загубените си позиции в обществото. Това е видно от масовото участие на географи от ПТФ в разработването на регионални планове и стратегии, стратегии за развитие на туризма, участието им в разработването на законопроекти в областта на регионалното развитие и туризма и др. В крайна сметка за това говори и фактът, че редица географи работеха и работят на възлови места в редица министерства: МРРЕ, МЕР, МДААР, МБА и др. Мнозина са и географите, които участват в консултативни и експертни съвети към министерства, агенции и други структури.

Възстановяването на престижа на университетската география е видно и от реализацията на завършилите специалностите, произлезли от географията – География, Туризм, РРП, История и география и География и биология. До днес завършилите бакалавърските и магистърските програми в тези специалности са около 12 000 души. Тяхната реализация е както в частния, така и в държавния сектор на икономиката ни. Особено радващ е фактът, че нашите възпитаници намират реализация в сферата на „управлението на човешките ресурси“, „мениджмънта и маркетинга“ и редица други области, които доскоро се считаха за „обетована земя“ на икономистите.

Разбира се, постигнатите успехи, както и някои слабости, са свързани основно с човешкия фактор – преподавателите и служителите в географските специалности. Днес в ПТФ на СУ работят 57 преподаватели и 7 служители в 6-те географски катедри (УХКР, ФГЛЕ, ГИСК, РПТ, СИГ и Туризм). Някои от тези преподаватели като професорите П. Петров, А. Велчев, И. Чолеви, Г. Баллаков, Д. Топлийски, Ст. Карастоянов и др. са учени, доказали се със своите научни и преподавателски изяви. През последните 18 години са започнали

работа и около 30 нови преподаватели, като над 8 от тях са назначени след 1999 г. Това според мен е и причината в университетската география да се появят нови идеи и да се развият нови направления, повечето от които имат приложен характер.

През разглеждания период университетската географска наука разшири значително и своите международни контакти със страните от ЕС и извън Съюза. За това допринесе провеждането на множество конференции и издаването на сборници с доклади от тях. Такива прояви са: ежегодната международна конференция, посветена на глобалните промени; конференциите, посветени на политическата география, на туризма, на ландшафтната екология; конференцията за Източните Родопи в град Ардино; ежегодните младежки конференции; регулярната есенна университетска конференция в Созопол и др. В тях вземат участие както географи от страната, така и представители на много други национални географски школи.

Разбира се, за постиженията и перспективите могат да бъдат посочени още много неща, но от всичко казано дотук става ясно, че университетската географска наука има своето запазено място както в сферата на образованието, така и в другите сфери на живота, което всички географи в СУ „Св. Кл. Охридски“ трябва не само да отстояват, но и да разширяват. За това са необходими много труд и отговорност, които искрено се надявам, че прищежаваме.

Литература

Батаклиев, Ив. Развитие и днешно състояние на българската географска наука. – Изв. на БГД, кн. VI, С., 1938.

Бележити български географи (състав.: Ж.Гълъбов и др.) – С., „Нар. просвета“, 1982.

Бешков, Ан., Л. Динев, Здр. Борисов. История на географията и географските открития. – С., 1966.

Гунчев, Г. Българската география до Освобождението. – Изв. на БГД, кн. VI, С., 1938.

Карастоянов, Ст. Развитие на географията в България. – Год. на СУ, кн. 2, т. 92, 2001.

Пенков, Игн. Ан. Иширков. – С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 1987.

Славейков, П. 40 години Геолого-Географски факултет в Софийския университет. – Год. на СУ, кн. 2, т.

97, 2004.

Development of Geography in Bulgaria

Prof. Dr. **Peter Slaveykov**

Dean, Faculty of Geology and Geography
St. Kl. Ohridski University

Summary

Geographic knowledge on the lands of current Bulgaria goes back to antiquity, but Bulgarian Geographic knowledge developed after establishment of the Bulgarian state on the Balkans. Geographic records are evident in the "Shestodnev", written by Johan Ekhzarkh in the Xth century. Much more Geographic knowledge appear in some religious literary works from the Turkish rule period, when Geography helped the Bulgarian national consciousness to survive. Even before the Liberation (1978) a lot of Geographical textbooks, maps, papers and itineraries were published. Significant contributors to Geography from that period were Dr. Ivan Bogorov, Neophit Bozveli, Peter Bogdan Bakshich, Christo Danov and many other Bulgarian Renaissance figures.

The school of academic Geographic knowledge was established when Anastas Ishirkov was appointed as a regular Associate professor at The University of Sofia (SU) on 1 February, 1898. Later on he became full professor and academician. Until the middle of the XX century well known scholars worked at the Sofia University Geographical Institute, such as Professor Zheko Radev, Professor Ivan Batakliev, Professor Dimitar Yaranov, Associate Professor Krum Dronchilov, Associate Professor Guncho Gunchev, etc. They developed various branches of Geography such and Anthropogeography, Ethnography, Political Geography, Geomorphology, Landscape-studies, etc. and established a respectable Bulgarian Geographical School.

After 1944, the natural generation relay of Geography scholars at SU was invaded and this brought to loss of Geographic public positions. Well known scholars from this period were Professor Academician A. Beshkov, Professor Lyubomir Dinev, Professor Ignat Penkov, Professor-corresponding member Zhivko Galabov, Professor P. Penchev, Professor Zdr. Borissov, Professor-corresponding member T. Christov, etc. Until the beginning of the 90-ties of the XXth century Physical and Economic Geography were given priority, serving the socialist planned economy and Geography of countries.

During the last 18 years more than 30 new scholars have been appointed at SU, of specialties derived from Geography (such as Geography, Tourism, Regional development and policy etc.). Nowadays 57 teachers and 7 technical assistants work at the 6 department of the Faculty of Geology and Geography. This generation transfer had positive impact on the University Geographical science. During this short period some "forgotten" until 1989 geographical field of research have been reestablished such as Political Geography, Eth-